

TWEE VRAGEN INZAKE DE POLITIE

(een anthropologische benadering)

door

Mr. G. W. von Meyenfeldt

I. Eerst leven dan filosoferen

Van het primum vivere deinde philosophari is voor onze tijd van fundamenteel belang, dat wij bij de blijdschap over de immense ontwikkeling van steeds meer nieuwe wetenschappen en van steeds meer daarbij passende nieuwe technieken, disciplines zo men wil, voor die blijdschap vervolgens ook een deugdelijk bestand garanderen, door een toewijzend vonnis op de claim van het primaat van het vivere.

Wanneer men daarom allerwegen terecht het reilen en zeilen van het strafrecht, zowel in wetgeving als in rechtspleging als in executie, niet zonder kritische begeleiding van wetenschap en openbare mening wil laten plaats vinden, zal men toch op straffe van een dodelijke arrogantie, welke goede bedoelingen men overigens hebben en ook expliciet kenbaar maken moge, het savoir vivre van een calculatie die het volle leven, het leven in zijn totaliteit, in rekening brengt, in die kritiek gewetensvol hebben te verwerken, te beleven.

Een huismoeder die in haar relatie tot haar kinderen met hart en ziel haar verbondenheid met en verplichting aan die kinderen gestalte weet te geven, zal zich gerust wel enige tekortkomingen in haar kennis en kunde van b.v. de gedragswetenschappen kunnen permitteren. Een mogelijke schade immers zal juist in de eigenlijke, echte en zuivere gezinssfeer, die deze moeder door haar houding in elk geval weet te realiseren, vrij gemakkelijk bijtijds gesignaleerd en gecorrigeerd kunnen worden.

De praktijk van het strafrecht, zowel in wetgeving als in rechtspleging als in executie, is niet anders dan die moeder, dan het volle leven zelf, en wel één der wisselpunten daarin, één der punten waar de versnelling of de koers veranderd moet worden of waar het gezelschap-onderweg zich wijzigt, zoals het kinderen krijgen, het kinderen opvoeden, het volwassen worden, het trouwen, het vader en moeder zijn, de visite en zo meer.

En natuurlijk zal die praktijk, wil ze goed zijn, wil ze eigenlijk, echt en zuiver zijn en blijven, de kennis en de kunde van allerlei wetenschappen en haar disciplines niet kunnen verwaarlozen. Een huismoeder b.v., in een stad op een flat wonend, die het op houtskool en ouderwetse wasmethoden en kaarslicht zou blijven houden, zou door de moeilijkheden die zij in haar eigen gezin

daarmee oproepen zou, in weerwil van een machtige levensdrang, desondanks, de lust tot *vivere* wel eens spoedig kunnen vergaan.

Maar ook zal men er op bedacht behoren te zijn, dat van hoeveel belang die wetenschappen en haar disciplines mogen zijn, nooit aan die wetenschappen en haar disciplines een zelfdoel, anders dan in dienst van een betere service aan er buiten gelegen doelen, opgegeven worden mag, zeker niet door die wetenschappen zelf! Haar vraagstelling en pogingen tot een antwoord hebben hun bestaansredenen en geldigheid uitsluitend door het *vivere*. Terwijl uitsluitend door het *vivere* ook weer haar doellijnen aangegeven moeten worden.

Een samenleving die door wetenschappen en disciplines met een zelfdoel overwoekerd worden zou, zou een multidisciplinaire ondergang onvermijdelijk tegemoetgaan.

Dit laatste brengt mede, dat voor al die wetenschappen en haar disciplines, voorzover zij tot een multidisciplinaire samenwerking gebundeld zijn, de heilige plicht bestaat, al vanwege het *vivere* dat de problematiek opgeeft en dat de opmarswegen en de doelen bepaalt, zich onderling op ondubbelzinnige wijze voor elkander verstaanbaar te maken.

Zou het niet de taak van de anthropologie zijn om als aller tolk te fungeren? Maar dan tegelijk als tolk voor die rechter: het volle leven, voor die rechter, die als alle rechters aan het gesprek de leiding zal behoren te geven?

Vanuit deze uitgangspunten zal ik thans iets over twee vragen de politie aangaande willen opmerken, over — even grof aangeduid — de politieorganisatie en over de internationale politiewerking.

II. *Het strafrecht*

Een eerste gegeven, dat dan de aandacht vraagt, is dat men de politie, zonder haar levende samenhang met het strafrecht in rekening te brengen, nooit levensrecht zal vermogen te kenschetsen of op juiste waarde te schatten of in de zuivere kritische belichting te beoordelen en te begrijpen. Als organisatie en als organisme is zij niet meer en niet minder dan een zekere samenballing, concretisering, dan een levende verschijningsvorm van het strafrecht.

Het is wellicht daarom verstandig eerst eens een schematische karakteristiek van het strafrecht te geven. Aan de hand van de drie gestalten waarin alle menselijke leven zich aan ons oog voordoet, te weten de maatschappelijke verschijningsvorm, de zede en het gewetensvolle oordeel worden daarbij de verschijningsvormen van het strafrecht in hun samenhang grafisch voorgesteld. Indien wij dan telkens wat de letter A en het cijfer 1 aangeven als een strafrechtelijke verbijzondering van het eerste lid van die reeks van drie zien, van de *maatschappelijke verschijningsvorm*, wat de letter B en het cijfer 2 aangeven als een strafrechtelijke verbijzondering van het tweede lid, van de *zedes* en wat de letter C en het cijfer 3 aangeven als een strafrechtelijke verbijzondering van het derde lid, het *gewetensvolle oordeel*, krijgen wij het volgende overzicht:

TWEË VRAGEN INZAKE DE POLITIE

A <i>Straf</i>	B (<i>Straf</i>) <i>rechtspleging</i>	C (<i>Straf</i>) <i>executie</i>
1. Verbodsbepaling en strafbedreiging	1. Staandehouding t/m gevangenneming	1. Dwang door vrijheidsbeneming
2. Administratiefrechtelijke regelingen en instellingen, complementair aan verbodsbepaling	2. Onderzoek	2. Boete
3. Politietoezicht	3. Gewijsde	3. Vergelding

Deze voorstelling kan ook visueel enkele standen van zaken duidelijk maken.

Om te beginnen is er telkens van 1 tot en met 3 en dan van A tot en met C een perspectivische samenhang. A is in ieder geval altijd reëel present. Of B en vervolgens ook C gerealiseerd zullen worden, is gewoon een kwestie van de levensprocessen. Maar stellig bepalen de mogelijkheden van B en C, die door de zede en door het gewetensvolle menselijke oordeel in de weg van institutionalisering werkelijkheidswaarden bezitten, de intrinsieke waarde, óók, van A.

Verder blijkt uit A 1/m 3, dat elke burger een gestrafte is. Niet alleen immers leeft hij onder de permanente bedreiging van de straf, aan welke bedreiging in het maatschappelijke leven door optekening in wetten en door waarschuwingen en zo meer gestalte gegeven is, maar ook is door de zede zijn leven met een haag van administratiefrechtelijke bepalingen en instellingen, complementair aan de strafrechtelijke verbodsbepalingen; omtuind, terwijl een voortdurend politietoezicht een effectief gewetensvol oordelend ingrijpen van de gemeenschap garanderen moet.

Onder B 1 is dan als een vorm van arrest ook de staandehouding vermeld. De naam alleen reeds rechtvaardigt dit, maar bovendien zal een ieder die wel eens, van het plegen van zelfs een lichte overtreding verdacht, staandegehouden werd, als een existentiële schok ervaren hebben, hoe zachtaardig het ook overigens zich toegedragen hebben moge, dat hij tot een halt gedwongen werd en tot een zekere vorm van identificatie, dus tot het medewerken aan een onderzoek (B 2), voorts dat hij op zijn mildst het gewijsde (B 3) te horen kreeg, de aanwijzing: ga heen en zondig niet weer! In deze vorm zijn derhalve èn onderzoek (B 2) èn gewijsde (B 3) representatief voor iedere vorm van strafrechtelijk onderzoek en voor iedere vorm van een beschikking die, oordelend, dit onderzoek bekroont.

Geen executie (C) tenslotte zal zonder dwang-door-vrijheidsbeneming (C 1) iets vermogen uit te richten. Zelfs b.v. de straf van berisping vergt dat de te berispen persoon persoonlijk ter terechtzitting aanwezig zal zijn, óók een vorm van vrijheidsbeneming. Voor elke dwang vormt het boeten, het uitboeten van de opgelegde straf (C 2), de afperking waarbinnen zich de vrijheidsbeneming zal hebben te voltrekken. En de vergelding (C 3) geeft voor iedere straf de enig juiste maat, de enig juiste zingeving aan. Want vergelding zal men alleen maar als het te gelde maken, als het in klinkende munt omzetten van wat de

gemeenschap aan goeds voor deze falende mens in zijn falen en ter uitbanning van toekomstig falen te bieden weet, mogen opvatten!

Voor ons eigenlijke betoog moeten nu alvast enkele conclusies getrokken worden.

a. Uit A 1 t/m 3 springt in het oog, dat zal de straf in het leven van mensen, in hun samenleven iets willen uitrichten, de maatschappelijke verschijningsvorm sprekend zal behoren te zijn, voorts dat òn de administratief-rechtelijke regelingen en instellingen òn het politietoezicht met wat de maatschappelijke zede en het oordeel van de samenleving vereisen, een levend en zinvol verband in praktijk moeten brengen. Door gebrek aan zulk een verband zullen bepalingen kunnen d efungeren. Hieruit vloeit voort, dat met de evoluering van de maatschappij ook de strafbepalingen òn het complement van de administratiefrechtelijke regelingen en instellingen òn het politietoezicht reconstructie zullen behoeven en dat men anders allerlei misdadigheid de wind van de vooruitgang exclusief in de zeilen geven zou.

b. Vervolgens is de gevolgtrekking gewettigd, dat strafrecht iets intiems is, dat het op onze vrijheid om in de samenleving aan een eigen leven een gezicht te geven, om op de paden van de nationale zede te gaan en te staan waar wij willen en om aan de oordeelsvorming mee te doen, een inbreuk vormt. Dergelijke intimiteiten zullen wij niet gaarne aan maar iedereen toestaan, zeker niet aan overheden die onze nationale overheden niet zijn.

III. *De politie*

In deze context, in deze levenssamenhang heeft de politie (A 3) dus een eigen plaats, een levensechte functie. En het is mogelijk om ook hiervan in een schets een schematische tekening te geven, waarbij weer de letters A t/m C en de cijfers 1 t/m 3 representeren wat hierover onder II reeds aangegeven werd.

A <i>Organisatie</i>	B <i>Administratie</i>	C <i>Executieve</i>
1. agenten-surveillance	1. informatie	1. rechercheren
2. diensten	2. documentatie	2. verhoren
3. inspecties	3. rekening en verantwoording	3. notuleren

In deze schets zal moeten opvallen, dat er tussen A tot en met C niet slechts een perspectivische, maar een wederkerig bevruchtende samenhang bestaat en dat zonder die samenhang het politietoetreden eenvoudig niet functioneert, niet efficiënt is, op zijn zachtst gezegd.

Tussen enerzijds de agenten-surveillance (A 1), zoals zij onder het régime van de diverse diensten (A 2), om iets te noemen de straatpolitie, de verkeerspolitie, de kinderpolitie, de zedenpolitie, de bijzondere-wetten-politie verricht wordt, en wel kritisch door de diverse inspecties (A 3), over die diensten aangesteld, begeleid en anderzijds de recherche-executieve (C) is een innige wisselwerking levenseis, hetgeen in de administratie (B) zichtbaar worden kan.

TWEE VRAGEN INZAKE DE POLITIE

Over en weer is er via die administratie een bevruchting, die niet gemist worden kan, met informatie (B 1), die zorgvuldig en doelmatig gedocumenteerd (B 2) worden moet, waarbij in een constante rekening en verantwoording (B 3) beider oordeel, dus èn dat van de agenten-surveillance plus zijn bovenbouw èn dat van de recherche-executieve, de kritische toets vormen moet.

Weer zal even een conclusie moeten worden vastgelegd.

In een politieorganisatie zal men niet dan ten koste van de eisen die het leven stelt een scheiding tussen A, B en C kunnen aanbrengen. Hetzij dat men naast gemeentepolitiekorpsen ook rijkspolitie wenst of dat men voor de politieorganisatie een andere oplossing nastreeft, men zal nooit naar centralisatie of decentralisatie mogen streven door bundelingen voor te staan, die A, B en C uit elkander trekken. Het zou de politie ten dele blind en doof maken, voorts eenzijdig crimineel of eenzijdig op ordedienst-doen ingesteld, tenslotte te weinig kritisch; agenten-surveillanten aan de ene kant en rechercheurs aan de andere kant zouden elkander onvoldoende niet alleen met ieders specifieke informatie maar ook met ieders specifieke gezichtspunten partij kunnen geven; de agenten-surveillanten zouden als vanzelf de neiging krijgen om zich eenzijdig op de dienstenverlening in het kader van zijn eigen dienst en inspectie toe te leggen, terwijl de rechercheurs eenzijdig op repressie ingesteld zouden geraken; èn de agenten-surveillanten èn de rechercheurs zouden verregaand onvoldoende kritisch distantie tot hun eigen ambtelijke situatie kunnen nemen en de rekening en verantwoording, over en weer, door middel van de administratie, ten detrimente van de voor het strafrecht hoogstnoodzakelijke kunst van het relativeren, van het kunnen zien uit diverse gezichtshoeken, moeten missen.

IV. *Politie-organisatie en internationale samenwerking*

Twee vragen komen in dit onderdeel ter sprake.

a. Onze Nederlandse politie-organisatie is zeer versnipperd. Er is rijks- en gemeentepolitie. Van de rijkspolitie is de organisatie tamelijk strak. Maar aan die strakheid wordt afbreuk gedaan, doordat de per gemeente, die zich dat ergens in Nederland permitteren kan, in het leven geroepen gemeentepolitiekorpsen op de zotste wijze in de ressorten van de rijkspolitie verspreid liggen.

Het criterium dat voor deze organisatie opgeld gedaan heeft is zeker niet op het strafrecht afgestemd. Aan het strafrecht heeft men eigenlijk hoogstens als iets dat men tegelijk wel meenemen kon willen denken, als men er aan gedacht heeft anders dan voor de formele regelingen, die het strafrecht wel noodzakelijk doet zijn.

Gelukkig komt er wat kritische bezinning. Het is ook hoog tijd!

De onderwereld van de grote steden opereert steeds intensiever in de provincies, hetgeen zowel voor de inbrekers als voor de prostituties geldt. Trouwens de bevolking van die steden gaat er op grote schaal toe over om of een deel van het jaar of het gehele jaar in de provincie te wonen, waarbij zij haar criminaliteit echt niet voor die grote steden reserveren blijft. De industrieën

voeren een spreidingsprogramma uit, met als noodzakelijk gevolg opnieuw migraties naar de provincies. Bovendien werkt dit in de hand, dat recherche-technisch zeer moeilijke delicten als verduistering en valsheid in geschrifte en oplichting in boerenplaatsjes hun localisatie krijgen.

Tegelijkertijd ervaren wij, dat de politie, vooral in de grote steden, maar even goed elders met uiterst moeilijke problemen van veiligheid op straat, van verkeersveiligheid, van goede zeden, van vrijheid voor de jeugd worstelt, en dat ook dit weer problemen zijn, die echt niet alleen per gemeente hun oplossing vinden kunnen, b.v. alleen al omdat de moderne verkeersmiddelen Amsterdamse jongeren een gemakkelijke en verleidelijke gelegenheid bieden om hetzij in Soesterberg, hetzij in Limburg, hetzij waar ook hun demonstraties te houden. En ook omdat de moderne communicatiemiddelen een publiek creëren, dat zijn solidariteit niet aan gemeentegrenzen ontleent.

Er wordt door deze oorzaken in de Nederlandse politie met mensen en materiaal geknoeid. Dure toestellen om snelheden in het verkeer te meten, dure auto's, dure recherche-apparatuur worden aangeschaft, hoewel men bij de burens hetzelfde doet en hoewel men bij een samenwerking met minder genoegen zou moeten en kunnen nemen. Kostelijke personeelsleden verdoen hun leven in een onbenullige carrière, die hen veel te spoedig bij een plafond brengt.

Het zal ook duidelijk moeten zijn, dat in bepaalde plaatsen aan strafzaken die een hoge graad van specialisatie vereisen, niet die gespecialiseerde zorg bewezen worden kan.

Naar welke oplossing zal men moeten streven?

Zou detachering een verbetering betekenen? Of bundeling van hetzij de agenten-surveillanten, hetzij de recherche-diensten afzonderlijk?

Ik meen van niet.

Onze conclusie onder II sub a. inzake de samenhang van maatschappij en strafrecht zal tot het uitgangspunt moeten leiden, dat men de politie-organisatie aan de gewijzigde structurering en localisatie van de criminaliteit zich doet aanpassen. Men zal van de kleine korpsjes moeten afstappen en zich naar het voorbeeld van de grote steden hebben te voegen in deze zin, dat men nog grotere politie-eenheden, b.v. een provincie omvattend, zal proberen in het leven te roepen. Dit brengt het voordeel, dat men dan ook geen geweld aan het onder III gevonden principe van de onscheidbaarheid van de surveillerende, administrerende en rechercherende politiediensten zal behoeven te doen.

In Utrecht, in het provinciale gebied, dit zij als leerzame anecdote vermeld, heb ik tot tweemaal toe een zeer omvangrijke inbraak met behulp van de Amsterdamse „volgers"-ploeg kunnen oplossen! Dit mag werkelijk wel eens in de krant. Met een volgersploeg voor geheel Nederland, of alleen maar voor de zuidelijke provincies, zou m.i. de „grafschener" veel eerder gevonden zijn!

Nooit zal men de politie onder een departementale leiding moeten brengen. Het departement en, vooral, de departementale mentaliteit past niet in de intieme sfeer van het goede huwelijk van de diverse politiediensten, zoals deze

TWEE VRAGEN INZAKE DE POLITIE

hun zingeving en levende realiteit in het strafrecht hebben. Het strafrecht gedooft eenvoudig niet het starre politieke klimaat van het departement, waar men over nette zaken in nette, lange termijnen denken kan en waar het handelen daarbij aangepast is. Het strafrecht is te velde. Het kent óók zijn lange termijnen, maar béter nog zijn akelige korte termijnen. Wie bij de politie gediend heeft, zal er over mee kunnen praten, hoe bliksemsnel men dikwijls de ingrijpendste beslissingen te nemen heeft.

Het zou daarom bijzonder nuttig zijn als men de directeur-generaal van politie de status b.v. van procureur-generaal geven zou en zijn dienst bij een te creëren provinciale politie onderbrengen zou. Het is al fout, dat men een dienst als interpol, die de functie van recherche-administratie bezit, uit het levende verband van de politie losgemaakt heeft!

In de plaats van de burgemeesters zou men voor wat de leiding van de politie betreft, zeggenschap aan de commissarissen van de koningin kunnen geven.

b. Onze conclusie onder II b over het strafrecht als hoogst intieme aangelegenheid wees al in de richting, dat wij de hantering van het strafrecht alleen aan intimi, aan de politie van de eigen natie in handen zullen kunnen geven. Terecht heeft men daarom de samenwerking op strafrechtelijk gebied tussen de verschillende staten in tractaten op plechtige wijze met eerbiediging van ieders intimiteit geregeld. Laten wij met die intimiteit vooral zuinig zijn! Er is echter een grens!

Wij zijn in Europa bezig de grenzen van onze landen steeds wijder voor andere Europeanen open te stellen. Laten wij ons niet ontveinzen, dat dit de misdadigers ook niet is ontgaan. En dat wij, met onze nationaal opgezette strafrecht-systemen op de misdaad met de dag achter komen te liggen. Want de tractaten houden geen misdadigers tegen. Zij beschermen alleen maar onze nationale intimiteit.

Wat zullen wij er aan doen?

Op de duur zullen wij mentaal en nationaal zó naar elkander moeten toegroeien, dat wij onze nationale preutsheid met een gerust hart zullen kunnen prijsgeven.

Maar zover is het nog niet.

Ik meen een oplossing aan de hand te kunnen doen, die èn de praktijk van het ogenblik zal kunnen dienen èn die al iets aan de noodzakelijkste mentaliteitsbeïnvloeding zal kunnen doen.

Zou men niet per Europees land een klein aantal rechercheurs kunnen aanwijzen, die, per land onder het wakend oog van wat bij ons een procureur-generaal is, met elkander een commissie vormen, gedomicilieerd centraal, b.v. in Brussel, met als dagtaak de bestrijding van de internationale misdadigheid? Deze commissie zou dan tegelijk het voor interpol zo noodzakelijke complement van de executieve recherche kunnen vormen.

Dit is dus geen kritiek op interpol, die bedoelt haar in gebreke te stellen. Deze kritiek bedoelt integendeel de efficiency van interpol op te voeren door

TWEE VRAGEN INZAKE DE POLITIE

haar beter in het levend verband van de politie en van het strafrecht in te voegen.

Ik heb mij ook laten vertellen, dat voor het departement van Economische Zaken en in het bijzonder voor de daaronder ressorterende Dienst van de (E)conomische (C)ontrol(e) (D)ienst, ten behoeve van de Europese politietaken van die dienst, reeds iets dat lijkt op de door mij voorgestelde recherche-commissie voor internationale criminaliteit, bestaat.

Deze commissie zal verder door haar samenstelling in staat zijn om per land met politie- en justitie-autoriteiten blijvende contacten te leggen. Zij kan ook voor een efficiënte documentatie de geëigende organisatorische maatregelen treffen.

Men zal voorkomen dat per land andere personen dan de eigen politiemensen het researchewerk zullen verrichten, zodat de nationale intimiteit niet in gevaar komen kan. Maar de collega's uit de andere landen, die het aangaat, zullen op de kortste termijn elk gewenst onderzoek kunnen laten instellen en van de resultaten van het onderzoek het nodige profijt trekken.

En zal men van deze samenwerking op de duur ook niet kunnen verwachten, dat men over elkanders intiemste nationale opvattingen de beste inside-information ontvangen zal? Mijn ervaring is dat b.v. gastarbeiders die een voor justitie maar ook voor henzelf profijtelijke strenge maar rechtvaardige confrontatie met politie en justitie meegemaakt hebben, in die weg dikwijls de doeltreffendste en snelste ontwikkelingshulp van hun leven hebben mogen ervaren!

Het strafrecht fungeert in het volle leven als één der belangrijkste wisselpunten. Het kan voor dat volle leven een enorme invloed ten goede betekenen. Laat het dit ook, zij het nog op bescheiden wijze, in elk geval op enigerlei wijze voor de onderlinge verstandhouding van de volken in Europa mogen hebben!